

AJANKOHTAISTA:

IRLANNIN KANSANPERINTEEN KERUUN HISTORIAA

Lectio praecursoria 12.12.2007 Helsingin yliopistossa.

Mícheál Briody

Elokuussa vuonna 1923 nuori mies nimeltä Séamus Ó Duilearga matkusti Dublinista Ballinskelligin pitäjään Lounais-Irlantiin, jossa hän aikoi viettää kesälomaa ja samalla tutustua paikalliseen iirin kielen murteeseen. Hän oli vasta saanut nimityksen assistentiksi iirin kielen laitoksella, University College Dublinissa, mistä hän oli suorittanut tutkinnon kelttiläisten kielten tutkimuksessa.

SÉAMUS Ó DUILEARGAN JA SADUNKERTOJA SEÁN Ó CONAILLIN TAPAAMINEN

Ó Duileargan matka halki Irlannin oli hankala. Irlannin sisällissota oli päättynyt muutama kuukausi aiemmin, ja siksi monet sillat olivat poikki, tiet olivat huonossa kunnossa ja koko maa melko rauhaton. Ennen lähtöä matkalle Ó Duileargan ystävä oli kertonut hänelle vanhasta sadunkertojasta, joka asui pienessä Cill Rialaigh -nimisessä vuoristokylässä. Pian saavuttuaan Ballinskelligiin Ó Duilearga meni tapaamaan tätä miestä, jonka nimi oli Seán Ó Conaill. Vuosia myöhemmin Ó Duilearga kuvasi matkaansa tuohon pieneen vuoristokylään matkana maailman laidalle, sillä kylä sijaitsee korkealla meren rannan yläpuolella.

Kun he tapasivat, Ó Conaill oli 70 vuotta vanha. Hän oli iirin kielen puhuja, joka osasi vain muutaman sanan englantia. Vaikka Ó Conaill tunnettiin alueella pitkien sankarisatujen taitavana kertojana, hän ei ollut esittänyt niitä yleisölle kahteenkymmeneen vuoteen, sillä ihmiset eivät enää olleet niistä kiinnostuneita. Pitääkseen sadut mielessään Ó Conaillilla oli tapana kertoa niitä ääneen, kun hän paimensi lehmiä vuorilla. Usein kyläläiset näkivät hänen kävelevän vuoren rinteillä samalla kun hän puhui itseksensä ja heilutti vimmatusti käsiään. Koska he eivät tieneet, mistä oli kyse, he pitivät Ó Conaillia omituisena. Ja ehkä hän olikin. Ó Duilearga väitti, että Ó Conaill

ymmärsi olevansa taiteilija. Siksi on varmaan soveliasta, että Ó Conaillin kotikylän raunioille, jotka näkyvät kirjani takakannessa, on nykyään rakennettu taiteilijakylä.

Miehista tuli ystäviä heti ensi tapaamisesta. Seuraavan kahdeksan vuoden ajan eli Ó Conaillin kuolemaan asti Ó Duilearga vieraili niin usein kuin mahdollista hänen luonaan Cill Rialaighissa. Ensimmäisten kahden vuoden aikana Ó Duilearga kirjoitti muistiin Ó Conaillin arkipuhetta ja perehtyi hyvin syvällisesti siihen iirin kielen murteeseen, jota Ó Conaill puhui. Ó Conaillille Ó Duileargan vierailut tarjosivat mahdollisuuden taas kerran kertoa satuja ihmisyleisölle, eikä vain lehmille. Ennen kuin Ó Duilearga saapui Cill Rialaighiin, hän oli usein kuullut iirinkielisiä satuja, mutta koskaan aiemmin hän ei ollut kohdannut niin taitavaa kertojaa. Kuunnellessaan Ó Conaillin pitkiä sankarisatuja Ó Duilearga tajusi, että jos ei näitä satuja tallennettaisi, ne menisivät kertojansa mukana hautaan.

Ó DUILEARGA IIRINKIELISEN SUULLISEN PERINTEEN KERÄÄJÄNÄ

Kaksi vuotta tapaamisen jälkeen, vuonna 1925, Ó Duilearga alkoi kirjoittaa Ó Conaillin kertomia satuja muistiin. Työ oli hidasta ja raskasta molemmille osapuolille. Tämän prosessin kuluessa Ó Duilearga tajusi, että olisi tärkeää kirjoittaa muistiin myös muiden alueen kertojien kansanperinnettä, ja sama tehtävä tulisi suorittaa myös muualla Irlannissa. Irlanti oli täynnä suullista perinnettä, joka vain odotti kerääjäänsä.

Irlantilaista kansanperinnettä oli siihen mennessä kerätty hyvin vähän, vaikka monet ajattelivat, että Irlannin iirinkielisten alueiden suullinen perinne oli rikkainta koko Länsi-Euroopassa. Vanha iirinkielinen kansanperinne oli kuitenkin nopeasti häviämässä. Yhteiskunta modernisoitui ja iirin kieli kuihtui. Nuori Irlannin valtio yritti kyllä elvyttää iiriä yleiskielenä, mutta se ei kyennyt pysäyttämään iirin kielen heikkenemistä iirinkielisillä alueilla. Kun Ó Duilearga saapui Ballinskelligiin 1920-luvulla, iiriä puhuttiin siellä vielä laajasti, mutta jo tuolloin oli selviä merkkejä kielen vaihtumisesta englanttiin. Ballinskelligin koululapset, joilla oli tapana tervehtiä Ó Duileargia iiriksi, olivat viimeinen sukupolvi, joka puhui sitä äidinkielenään. Nykypäivänä iirin kieli on kuollut tällä alueella lähes kokonaan.

Vuosia myöhemmin Ó Duileargalla oli tapana sanoa, että Seán Ó Conaillin pienessä vuoristomökissä hän sai innoituksen kerätä ei vain yhden ihmisen vaan koko kansan perinnettä. Tämä tehtävä oli tietenkin liian suuri yhdelle miehelle; Ó Duilearga ymmärsi, että tarvittiin paljon väkeä auttamaan perinteenkeruussa ja jonkinlainen yhdistys, joka järjestäisi keruun. Tammikuussa 1927 Ó Duilearga perusti yhdessä muiden kiinnostuneiden kanssa seuran nimeltä Folklore of Ireland Society. Ó Duilearga oli kieltämättä tämän seuran dynaamisin jäsen, ja hänestä tuli myös seuran aikakauskirjan, *Béaloidéasín*, päätoimittaja. Folklore of Ireland Society, joka toimii edelleen, olisi varmaan ajan myötä onnistunut keräämään melko suuren määrän irlantilaista kansanperinnettä. Mutta ilman valtion tukea se ei olisi kyennyt tuottamaan niitä suuria kansanperinteen kokoelmia, jotka myöhemmin koottiin Irlannissa.

Vaikka valtio ajan myötä antoi tukensa kansanperinteen keruulle, myös eräs toinen seikka vaikutti ratkaisevasti siihen, että Irlannin kansanperinteen keruu suoritettiin niin systemaattisesti ja tieteellisesti ja että kerätyn materiaalin laatu oli niin korkea. Heinäkuussa 1927 Séamus Ó Duilearga tapasi sattumalta Carl Wilhelm von Sydowin Dublinissa. Von Sydow työskenteli tuolloin folkloristiikan lehtorina Lundin yliopistossa ja oli oppinut iiriä muutama vuosi aiemmin. Kesällä 1927 hän oli häämatkalla Irlannissa. Siitä huolimatta hän oli suostunut Folklore of Ireland Society'n presidentin pyyntöön tulla pitämään luentoja kansakoulun opettajille ympäri maata. Luennoissaan hän korosti, kuinka tärkeä Irlannin kansanperinne oli ja kuinka tärkeää oli kerätä suullista perinnettä. Von Sydow oli sitä mieltä, että Irlannin kansanperinteen keruu tulisi suorittaa mahdollisimman laajasti ja mahdollisimman pian. Hänen kerrotaan sanoneen jollekin opettajaryhmälle seuraavaa:

Vaikka muiden Euroopan maiden kansansadut ovat arvokkaita, Irlannin kansansadut ovat seitsemän kertaa arvokkaampia, koska ne ovat vanhempia ja parempia. Osa irlantilaisista kansansaduista juontaa juurensa aikaan satoja vuosia ennen Kristuksen syntymää.

Von Sydow uskoi myös, että Irlannin suullisen perinteen, ja erityisesti iirinkielisen perinteen, kautta olisi mahdollista saada jonkinlainen kuva siitä, millaista Länsi-Euroopan kadonnut suullinen perinne oli aikoinaan ollut.

FOLKLORISTIIKAN OPINTOJA SKANDINAVIASSA

Kun von Sydow tapasi Ó Duileargan, hän tajusi, että tässä oli mies, joka voisi pelastaa irlantilaisen kansanperinteen tuleville sukupolville. Tehtävän suorittamiseen Ó Duilearga tarvitsi von Sydowin mielestä kuitenkin opastusta ja siksi hän kutsui Ó Duileargan tutustumaan folkloristiikkaan Lundin yliopistossa. Seuraavana keväänä Ó Duilearga lähtikin Ruotsiin ja vietti tällä matkalla kaiken kaikkiaan puoli vuotta. Aluksi hän oli kaksi kuukautta Lundissa, jossa von Sydow opetti hänelle folkloristiikkaa. Sen jälkeen hän vietti kaksi viikkoa Åke Campbellin luona ja tämä tutustutti hänet materiaallisen kulttuurin merkitykseen. Lopun aikaa Ó Duilearga matkusti Skandinaviassa, Suomessa ja Virossa, missä hän vieraili suullisen perinteen arkistoissa, museoissa ja yliopiston laitoksissa. Samalla hän tutustui eri maiden folkloristeihin ja etnologeihin, ja osasta heistä tuli hänelle elinikäisiä ystäviä. Kaikista Ó Duileargan vierailemista paikoista Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ja Viron Kansanrunousarkisto (Eesti Rahvaluule Arhiiv) tekivät häneen suurimman vaikutuksen. Ne innostivat häntä kokoamaan vastaavanlaiset – ja jopa hienommat – kokoelmat Irlantiin. Eri maiden folkloristeista ja etnologeista, joita Ó Duilearga tapasi matkansa aikana, von Sydow vaikutti kuitenkin häneen eniten. Matkan jälkeen Ó Duileargan tavoite oli entisestään laajentunut. Nyt hänellä ei ollut vain kansallinen missio, vaan myös kansainvälinen missio; Irlannin kansanperinteen tuli palvella eurooppalaista tiedeyhteisöä ja tällä tavoin nostaa Irlanti folkloristiikan maailmankartalle.

IRISH FOLKLORE INSTITUTE JA IRISH FOLKLORE COMMISSION

Pian Irlantiin paluunsa jälkeen Ó Duilearga sai valtiovarainministeri Ernest Blythen suostumaan siihen, että valtion tulisi rahoittaa irlantilaisen kansanperinteen instituutti. Irish Folklore Institute aloittikin toimintansa vuonna 1930. Sen toimintaa kuitenkin hankaloitti jatkuva rahapula ja myös hallituksen määräys, jonka mukaan instituutin tuli käyttää suuri osa varoistaan iirinkielisen materiaalin julkaisemiseen, jotta se omalta osaltaan tukisi valtion kielipolitiikkaa iirin kielen elvyttämiseksi. Ó Duilearga joutui myös jatkuvasti kiistelemään valtiovarainministeriön kanssa kansanperinteen keruun tärkeydestä. Toukokuussa 1933 hän onnistui kuitenkin menemään valtiovarainministeriön ohitse, kun hän sai mahdollisuuden keskustella valtion pääministerin Éamonn de Valeran kanssa. Ó Duilearga vetosi de Valeraan, että tämä rahoittaisi laajan kansanperinteen keruun ilman mitään erityisehtoja. Heidän keskustelunsa tuloksena de Valera suostui rahoittamaan viisivuotisen koko maata kattavan kansanperinteen keruun, johon palkattiin täysipäiväisiä ja osa-aikaisia perinteen kerääjiä. Ó Duilearga toivoi, että hanke olisi annettu University College Dublinin hoidettavaksi, ja että sitä varten yliopistoon olisi perustettu irlantilaisen suullisen perinteen laitos. Näin ei kuitenkaan tapahtunut, vaan sen sijaan hallituksen määräyksellä perustettiin väliaikaisesti Irish Folklore Commission, jonka johtajaksi määrättiin Ó Duilearga.

Commission aloitti toimintansa huhtikuussa 1935. Sen toiminta jatkui viiden vuoden sijaan peräti 35 vuotta. Syyt tähän olivat kahdenlaiset: Ensinnä hyvin pian tuli selväksi, että kansanperinteen määrä oli paljon suurempi kuin mitä edes Ó Duilearga oli tajunnut, ja siksi sen keruu viidessä vuodessa osoittautui mahdottomaksi tehtäväksi. Toiseksi erilaisista ideologisista ja poliittisista syistä kesti yli sukupolven ajan ennen kuin Commissionin keräämille kokoelmille löytyi pysyvä sijoituspaikka. Kokoelmien vakituinen sijoituspaikka olisi voinut löytyä huomattavasti nopeammin, jos Ó Duilearga ei olisi alkanut 1940-luvun puolessa välissä uudelleen ajaa Commissionin siirtämistä University College Dubliniin, missä hän toimi lehtorina ja sai pian nimityksen folkloristiikan professoriksi.

Commissionin siirtoa University College Dubliniin vastusti kuitenkin kolme eri tahoa: iirin kielen liike ja Folklore of Ireland Society, jotka ajoivat iirin kielen elvyttämistä, sekä poliittinen puolue Fianna Fáil, joka oli vallassa lähes koko Irish Folklore Commissionin toiminnan ajan. Iirin kielen liike ja Folklore of Ireland Society suhtautuivat kielteisesti University College Dubliniin, koska se ei suostunut antamaan iirinkielistä opetusta. Fianna Fáil taas vastusti University College Dublinia, koska tämä yliopisto oli puolueen mielestä asettunut kansalaissodassa niiden puolelle, jotka pettivät Irlannin kansan.

TUTKIMUKSENI PERINNEARKISTOISSA

Ajan kuluessa tilanne kuitenkin muuttui ja Irish Folklore Commission siirrettiin University College Dubliniin vuonna 1971. Jos tämä siirto olisi tapahtunut heti Com-

missionin toiminnan alussa, on hyvin epätodennäköistä, että seisaisin täällä tänään puolustamassa väitöskirjaani. Jos Commission olisi perustettu osana University College Dublinia, suurinta osaa niistä lähteistä, joita olen työssäni käyttänyt, ei yksinkertaisesti olisi olemassa. Koska Irish Folklore Commission oli valtion alainen instituutio, joka sai vuosittain valtionapua, sen toiminnasta on olemassa lukuisia raportteja ja muita asiakirjoja, kuten Commissionin ja lukuisten ministeriöiden välistä kirjeenvaihtoa. Irish Folklore Commissionin toimintaa koskevat dokumentit ovat tallennettuina Irlannin Kansallisarkistossa (The National Archives of Ireland), josta olen saanut ne käyttööni. Tietyissä mielessä voi sanoa, että tutkimukseni käsittelee yhden arkiston kertomusta toisesta arkistosta. Irlannin Kansallisarkiston asiakirjat kertovat monivaiheisista neuvotteluista Commissionin perustamiseksi ja sen vakiinnuttamiseksi, Ó Duileargan jatkuvista pyrkimyksistä saada lisää rahoitusta Commissionin toimintaan ja sen työntekijöiden parempaan palkkaukseen. Mutta asiakirjat kuvaavat myös seikkaperäisesti Commissionin toiminnan tuloksia ja sen keruuohjelmien menestystä. Varsinkin ensimmäiset viisitoista vuotta olivat Commissionin toiminnan kulta-aikaa, jolloin Irlannissa koottiin suurempi kansanperinteen kokoelma kuin missään muualla Euroopassa.

Tämän tutkimuksen tekeminen on johtanut minut Irlannin Kansallisarkiston ohella myös lukuisiin muihin arkistoihin. Niinpä olen tavallaan kulkenut Ó Duileargan jalanjäljissä, kun olen tutkimuksessani käyttänyt Irlannin arkistojen ohella myös Ruotsin, Suomen, Viron ja Yhdysvaltojen arkistoja ja kirjastoja. Niissä olevien lähteiden avulla olen tutkinut Irish Folklore Commissionin perustamista, toimintaa, työntekijöitä ja työskentelymenetelmiä. Suurinta osaa käyttämistäni lähteistä ei ole tähän mennessä hyödynnetty aiemmassa tutkimuksessa. Koska Commissionista on tehty niin vähän tutkimusta, on primaarilähteiden käyttäminen ollut välttämätöntä. Primaarilähteiden ohella olen kuitenkin turvautunut tutkimuksessani myös suureen määrään sekundaarilähteitä, joiden avulla olen voinut asettaa Irish Folklore Commissionin oman aikansa kulttuuriseen, poliittiseen ja ideologiseen viitekehykseen. Eri lähteiden pohjalta olen myös kyennyt arvioimaan sen toimintaa kriittisesti.

Irish Folklore Commission oli maailmankuulu instituutio, jonka toiminta ja vaikutus ulottui Irlannin ulkopuolelle. Siksi sen vaiheiden ja toiminnan kuvaaminen edellytti hyvin laajaa tutkimusta ja paljon kirjoitettuja sivuja, joita minulla oli alunperin lähes 800. Kirjani kustantaja Suomalaisen Kirjallisuuden Seura kyllä ymmärsi tutkimukseni arvon, mutta toivoi – käytännön syistä – että supistaisin tekstimäärän paremmin julkaistavaan muotoon. Tekstini karsiminen kesti pitkän ajan, ja se, mitä siitä jäi jäljelle, on nyt julkaistu näiden kansien välissä.

Briody, Mícheál 2007: The Irish Folklore Commission 1935–1970. History, ideology, methodology. Studia Fennica Folkloristica 17. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Filosofian tohtori Mícheál Briody työskentelee lehtorina Helsingin yliopiston kielikeskuksessa.